

BRANDRODE
BRANDBRIEF
ZELDZAME
HUISDIERRASSEN

VIJF VOOR TWAALF VOOR ONS LEVENDE ERFGOED!



BRANDRODE BRANDBRIEF



Bezoek en postadres kantoor
Gebouw De Valk, Dreijenlaan 2
6703 HA Wageningen

06-54 92 22 75
info@szh.nl
www.szh.nl

Aan de leden van de Tweede Kamer

Betreft: Aanbieding Brandrode Brandbrief Zeldzame Huisdierrassen,
de commissie Economische Zaken

VIJF VOOR TWAALF VOOR ONS LEVENDE ERFGOED!

Wageningen, 6 juni 2017

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Het zal u als Kamer niet zijn ontgaan: diverse zeldzame rundveerassen verkeren in een bedreigde situatie. Staatssecretaris van Economische Zaken Martijn van Dam en de Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) stellen alles in het werk om te voorkomen dat nieuwe fosfaatregels vanaf januari 2018 alsnog hun einde kunnen betekenen. Maar er zijn nog veel meer veerassen die op dit moment in de categorie 'bedreigd' of zelfs 'kritiek' zijn beland. In een zojuist verschenen EU-rapport wordt Nederland tot twee keer toe genoemd als een land waarbij de overheid onvoldoende gebruik maakt van de (Europese) mogelijkheden om de zeldzame rassen te ondersteunen.

De Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) luidt daarom de noodklok. Dat doen we samen met fokkerijorganisaties, Slow Food Nederland en Slow Food International, Stichting de Oerakker, het Gilde van Traditionele Schaapherders en houders van zeldzame landbouwhuisdieren.

Wereldwijd zijn landen al in 1992 in Rio de Janeiro de Conventie inzake Biologische Diversiteit (het Biodiversiteitsverdrag) en in 2007 het FAO Global Plan of Action on Animal Genetic Resources en de Interlaken Declaration (GPA) overeengekomen. In

BRANDRODE BRANDBRIEF

het FAO actieplan staat een aantal complementaire strategieën voor het behoud van dierlijke en plantaardige genetische bronnen.

Feitelijk ons uniek levend cultureel erfgoed; het gaat hier om rassen van verschillende diergroepen die in vroeger tijden een voorname productiefunctie hadden zoals het landvarken, het Fries melkschaap en de Groninger blaarkop. Lange tijd waren zij onmisbaar voor de uitoefening van ambachten als de jacht (het kooikerhondje), het scheperen van een schaapskudde (zeldzame heiderassen en de Hollandse Herder) en het werk op het land (het Groninger paard).

De verdragen zijn er niet voor niets: genetische bronnen zijn cruciaal als strategische reserve voor onze voedselzekerheid. Genenbanken en conserveren (invriezen, *ex situ*) alleen zijn niet voldoende. Het levend (in situ) behoud van de dieren en planten is even essentieel want alleen zo kunnen onze genetische bronnen zich blijven aanpassen aan veranderende omstandigheden in klimaat, markt en houderijsystemen.

Zeer recent is het rapport van de Europese Commissie “Preparatory action on EU plant and animal genetic resources” verschenen (https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/external-studies/2016-preparatory-action-eu-plant-and-animal-genetic-resources/final-report_en.pdf). Deze studie is uitgevoerd door deskundigen uit een aantal EU landen waaronder experts van het Centrum voor Genetische Bronnen (CGN) van Wageningen UR. In dit uitgebreide rapport staat beschreven welke activiteiten in Europa plaatsvinden ter ondersteuning van het behoud en duurzaam gebruik van genetische bronnen in de landbouw. Conclusie is dat er meer moet gebeuren op dit terrein. Zowel op Europees als nationaal niveau. Saillante details staan op pagina 75 en 76. Nederland wordt hier genoemd als land dat geen gebruik maakt van de mogelijkheden om zeldzame rassen te ondersteunen met Europese middelen uit het zogeheten *European Agricultural Fund for Rural Development*. Dit fonds is er om genetische bronnen voor uitsterven te behoeden. Elders in dit rapport wordt Nederland nog een keer genoemd. Zo blijkt dat 24 van de 27-EU-lidstaten het nodige doen aan de bescherming van de biodiversiteit van planten of dieren. ‘Alleen Roemenië, Tsjechië en Nederland hebben in deze zin niets gedaan,’ aldus het EU-rapport.

Een aantal oorspronkelijke rassen heeft de status bedreigd of kritiek. Zo is het Roodbont Fries vee door de fosfaatonrust al met een vijfde gedaald in het afgelopen jaar. Van deze oer-Nederlandse koeien zijn er nog maar 485 over! Als onze genetische bronnen nu niet veilig gesteld worden, sterven ze heel snel uit. En wat weg is, is weg. Van Polderpanda’s naar Polderdodo’s, het is aan ons als SZH maar ook de Kamer, het Nederlandse bedrijfsleven en publiek om dat te voorkomen. Er moeten maatregelen genomen worden voordat het te laat is.

Het is bedenkelijk dat een land dat zich voorstaat op zijn positie als tweede voedselexporteur op aarde en als vooraanstaand fokkerijland zo slecht omgaat met zijn eigen genetische bronnen. Voor twee Chinese reuzenpanda’s wordt

BRANDRODE BRANDBRIEF

een miljoenenverblijf opgetuigd in een dierentuin, terwijl er van even zeldzame Nederlandse oer-koeien als de Blaarkop, de Lakenvelder en het Brandrode rund in de maand maart dit jaar unieke exemplaren door fosfaatregels naar het slachthuis zijn afgevoerd. De Blaarkop heeft vanwege zijn geringe populatieomvang (2785) en zijn karakteristieke ringen ('blaren') rond de ogen de bijnaam 'Polderpanda' gekregen. Dit ras is evenals de Lakenvelder ongekend oud. De Blaarkop werd reeds in de 14e eeuw beschreven, de Lakenvelder zelfs al in de 12e eeuw. De Lakenvelder, bekend vanwege zijn witte band ('laken') over de rug en buik, was met 300 exemplaren bijna uitgestorven. Nederland telt er nu 1600: hetgeen nog steeds 'bedreigd' betekent. De wereld is dus een nieuwe dierentuin-categorie rijker: onze Nederlandse polderpanda's! De SZH presenteert vandaag, dinsdag 6 juni, een speciale delegatie van onze zeldzame veerassen voor het Parlement. Op het Plein in Den Haag houden we een 'cattle walk.' Tevens start de SZH een bewustwordingsactie onder de titel www.polderpanda.nl. Met deze publieksactie vragen wij nadrukkelijk om geld en aandacht voor onze 'polderpanda's' als 'bedreigd levend erfgoed.' De Groninger Blaarkop, het Lakenvelder rund, het Brandrode Rund, de Fries Hollandse koe en het Roodbont Fries vee zijn zo bijzonder en klein in aantal dat ook zij een mooie plek in China verdienen. Liefst onder dezelfde zorgzame condities als die voor de Chinese Reuzenpanda's in Ouwehands Dierenpark, daarvan leven er ook nog maar zo'n 2000 in het wild.

In totaal telt Nederland een kleine honderd soorten zeldzame veerassen. Hierbij presenteren we u ter illustratie de risicovolle populatiegrootte van onze Nederlandse landbouwhuisdieren (groot en klein vee) die koersen op een 'Polderdodo' status. Voor een compleet overzicht verwijzen we naar de lijst van CGN/WUR met alle Nederlandse landbouwhuisdierrassen en hun risicostatus: http://www.wur.nl/upload_mm/1/2/8/84a41236-9591-485b-9d8e-0847ad501646_Status%20NL%20landbouwhuisdierrassen_apr2017.pdf.

Nederlands landvarken	50
Roodbont Fries vee	485
Brandrood rund	1150
Groninger paard	486
Nederlandse Bonte geit	1000
Veluws heideschaap	1463
Noord-Hollandse witborsteend	20
Baardkuifhoen	50
Brabanter hoen	75
Twentse landgans	80

Getallen die tonen dat het vijf voor twaalf is. Vandaar onze noodoproep: help ons nu om onze genetische bronnen veilig te stellen door te streven naar gezonde populaties. De aanwijzingen die daarvoor gegeven worden in het EU rapport moet de overheid ter harte nemen. Uit het in najaar 2016 gereed gekomen evaluatierapport Bureau Bartels <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/07/03/>

BRANDRODE BRANDBRIEF

rapport-evaluatie-regeling-zeldzame-huisdierrassen blijkt dat de rol van de SZH in het behoud van levend erfgoed essentieel is en dat zij de deskundigheid daartoe ook heeft. Maar de organisatie kan dit niet zonder voldoende professionele menskracht doen, menskracht die op dit moment ook nog eens vergrijsd. De audit van Bartels waarschuwt onomwonden dat de SZH 'in een gevaarlijke negatieve spiraal is beland die de continuïteit van haar werkzaamheden bedreigt' (Bartels, pagina 59, <http://szh.nl/audit-stichting-zeldzame-huisdierrassen-toont-onmisbare-rol-van-stichting/>).

Kortom, de SZH heeft meer slagkracht nodig. Dat betekent op zijn minst middelen voor een basisorganisatie die de maatschappelijke aandacht (draagvlak) voor zeldzame landbouwhuisdieren vast kan houden, projecten voor behoud kan initiëren en actieve betrokkenheid van bedrijven en natuurorganisaties kan mobiliseren. De SZH wil een heel pakket van stimulerende maatregelen uitvoeren. Zo zullen we er alles aan doen om ondernemers en het publiek te betrekken bij onze doelstellingen, onder meer met sponsor, donateur- en crowdfundingacties. Om dat allemaal mogelijk te maken vragen we van de Rijksoverheid enige ondersteuning. De SZH heeft voor de komende vijf jaar minimaal een bedrag van 350.000 euro per jaar nodig. Met de huidige 80.000 euro aan jaarlijkse EZ-subsidie kan de SZH de rassen niet redden. Het EU-rapport toont dat Den Haag in Brussel terecht kan voor een deel van de extra middelen.

Deze brandbrief van de SZH en haar ambassadeurs Wim Pijbes, Professor Erik de Jong en Marleen Felius wordt zoals gezegd door vele organisaties ondersteund. Nu geen actief beleid op het behoud van onze genetische bronnen voeren, betekent dat ons unieke levende erfgoed verdwijnt. En dat voor een land dat een van de belangrijkste voedselleveranciers is. Een strategische reserve van genetische bronnen is juist cruciaal. Wij hebben van ons voorgelacht de biodiversiteit van de oorspronkelijke rassen gekregen. Daarom zijn we het ook aan ons nageslacht verplicht om deze diversiteit door te geven.

Met vriendelijke groet,



Geert Boink, voorzitter SZH

Bijlage: Mission Statement SZH

Doelstelling Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH): behoud van levend erfgoed en daarmee tevens de biodiversiteit (genetische diversiteit) onder onze landbouwhuisdieren. Het behoud van onze oorspronkelijke(vee)rassen is essentieel omdat ieder ras unieke kwaliteiten bezit die van belang zijn voor onze voedselzekerheid. Daarbij is het levend behoud minstens zo belangrijk als spermacellen invriezen. Voor gezonde, vitale populaties (die niet bedreigd worden door inteelt of uitsterven) zijn voldoende aantallen levende dieren voor een adequaat fokprogramma nodig.

Samengevat zijn zeldzame huisdierrassen:

- cultureel erfgoed dat vertelt wie we zijn; een essentieel onderdeel dus van onze geschiedenis en identiteit.
- oorspronkelijk verbonden met de verschillende regio's van ons land en om die reden leverancier van unieke streekproducten.
- streekeigen en daarmee zowel van ecologische als landschappelijke waarde.
- van alle markten thuis (generalisten) en daarom uitermate geschikt voor multifunctioneel ondernemen (en plattelandsontwikkeling).
- door hun brede scala aan unieke eigenschappen waardevol voor het creëren van tal van nieuwe kansen voor de toekomst (inspelen op veranderingen in bijvoorbeeld klimaat en minder fosfaat producerende, duurzame veehouderijsystemen). Feitelijk vormen ze een strategische voorraad in onze directe voedselvoorziening (korte keten).
- door hun unieke genetisch materiaal cruciaal voor onderzoek naar erfelijke achtergrond van belangrijke eigenschappen en aandoeningen (erfelijke afwijkingen).

Onze SZH-strategie: het behoud van levend erfgoed realiseren. De SZH stelt daarbij dat levend erfgoed alleen behouden kan worden als de zeldzame dieren (authentiek Nederlandse rassen) onderdeel zijn en blijven van de samenleving. Dat betekent dat de SZH boeren stimuleert om zeldzame landbouwhuisdieren te gebruiken voor doeleinden waarin de kwaliteiten en eigenschappen van dit specifieke vee tot hun recht komen.

De SZH richt zich vooral op initiatieven waarin gezonde economische kansen liggen zoals:

1. Ecologisch-economische systemen waarin natuurbeheer, streekproducten en landbouw hand in hand gaan: bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe (natuur-inclusieve) concepten als de heideboerderij, herenboerderij, duinboerderij, rivierboerderij, natuurboerderij, landgoedboerderij, et cetera.
2. Boerderijen met nichemarkt producten; zoals biologische landbouw/streekproducten.
3. Multifunctionele bedrijven die een combinatie van landbouw en recreatie/zorg/educatie herbergen (zorgboerderijen).
4. Om projecten met partners te kunnen starten met steun van publiek, bedrijfsleven en fondsen voor goede doelen, heeft de SZH subsidie nodig die toereikend is voor een basisorganisatie met deskundig personeel en voldoende slagkracht.

SZH, juni 2017